

Synspunkt

Ukeforum

Skribenter: Stein Lier-Hansen Norsk Industri, Heidi Arnesen Austlid IKT Norge, Hans Christian Holte Skatteetaten, Tom Bolstad Econa, Anne-Kari Bratten Spekter, Arvid Hallén Norges Forskningsråd, Vibeke H. Madsen Virke

Skriv til Synspunkt
Send en e-post til
red@ukeavisen.no

Lønner det seg å ta det beste tilbudet?

Ny spaltist

Alle står vi før eller siden overfor dilemmaet: Skal vi si ja til det billigste tilbudet vi får - eller skal vi grave litt i årsaken til at prisen er så lav? For ledere i offentlig sektor og privatpersoner handler det om å ta etiske valg.

Av Hans Christian Holte
Skattedirektør

Omsetningen i bygge- og anleggsbransjen var 455 milliarder kroner i 2014. Av dette er rundt 150 milliarder kroner i offentlig regi, og i underkant av 100 milliarder kroner private boligbyggere og oppussere. Resten, vel 200 milliarder kroner, er handel mellom private, profesjonelle aktører.

Disse enorme summene er som honningkrukker for useriøse aktører. I tillegg kommer offentlige og private kjøp av tjenester i andre usatte bransjer som renhold, servering og bilpleie.

Mange innkjøpere ser blindt på tilbudt pris og deretter på kvalitet. Men om det er fair konkurranse ved at leverandørene svarer merverdiavgift, arbeidsgiveravgift og skatt og samtidig overholder bransjenes minstelønnsbestemmelser, har man i mindre grad vært opptatt av.

Det er heldigvis i ferd med å endres.

Kommunene går foran

Kommunenes og fylkenes interesseorganisasjon, KS har i samarbeid med de andre partnerne i Samarbeidet mot svart økonomi (SMSØ), satt i gang et arbeid for å få kommuner og fylkeskommuner til å vedta innkjøpsstrategier

som gjør det betydelig vanskeligere for useriøse aktører å bli leverandører til dem. Å hindre svart økonomi og arbeidsmarkeds kriminalitet er et samfunnsansvar som særlig påligger dem som driver med innkjøp i offentlig sektor.

I Skatteetaten er vi selvsagt opptatt av å få inn skatter og avgifter for å finansiere velferdssamfunnet, men like viktig for samfunnet er det at skatteunndragelser ikke fører til konkurransevridning og at arbeidstakere ikke blir utnyttet fordi de blant annet ikke opparbeider pensjonsrettigheter.

Vurder og følg opp

Derfor ønsker vi at offentlige og private innkjøpere gjør de vurderingene som SMSØ har anbefalt KS-medlemmene å gjøre:

Vurder hvilke anskaffelser som innebærer høy risiko for å bli eksponert for svart økonomi og arbeidsmarkeds kriminalitet. Still krav til leverandører og deres underleverandører som gjør at de useriøse og kriminelle aktørene holdes vekk. Følg opp og kontroller at lover og regler overholdes gjennom hele kontraktsperioden.

Risikoen for å bli eksponert for svart økonomi er etter vår erfaring størst i bygg og anlegg, renhold og innen bilpleie. Men det må kontinuerlig gjøres konkrete risikovurderinger av andre bransjer.

Krav som kan stilles til leverandørene er; åpenhet når det gjelder lønns- og arbeidsforhold og innbetalte skatter og avgifter, at fagkunnskapen er i orden, og oversikt over hvem som til en hver tid er på jobb for å gjøre leveransen. Både Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) og SMSØ går inn for å begrense antall ledd med underleverandører i kjeden under hovedleverandøren til maksimalt to.

Hvem handler du med?

En utfordring for mange når de

ber om tilbud på å få utført leveranser eller tjenester, er å vite hvem de handler med. Næringslivet i Norge er i liten grad gjennomsiktig. Det er ikke enkelt i dag å vite om «Byggefirma Luring og sønn» er en seriøs aktør eller ikke. En bedrift vil kunne sjekke via firmaer som tilbyr kredittsjekk, men vil likevel ikke få et fullstendig bilde. Blant opplysningene som ikke gis, er opplysninger om restanser på skatt og merverdiavgift og eventuelle andre saker som handler om skatte- og avgiftsunndragelser. Det er nemlig underlagt vår strenge taushetsplikt.

Dette ønsker vi skal bli enklere, og det har vi støtte for i regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet: Det må bli enklere å finne ut om en virksomhet oppfylder myndighetenes krav og er seriøse. Noen forbedringer har kommet allerede: Firmaer i bygge- og anleggsbransjen som får sentral godkjenning, må med virkning fra nyttår både ha betalt skatter og avgifter og opplyst hvor mange de har ansatt Difi og Brønnøy-

sundregistrene har fått i oppdrag å lage en anskaffelsesdatabase hvor oppdragsgiver kan få tilgang til forskjellige registre

Vi i Skatteetaten ønsker i tillegg å tilby enkel digital utveksling av næringslivsdata via portalen Altinn for de som frivillig ønsker å dele skatte- og avgiftsinformasjon med hverandre.

Privatpersoner er mindre opplyst

Den private forbrukeren har ikke de samme mulighetene som profesjonelle aktører. Når du og jeg skal pusse opp eller bygge på huset, så kan ikke vi kjøpe kredittopplysninger for å finne ut hvem vi handler med. Forbrukerrådet har fått i oppdrag å utvikle en ny markedsportal for håndverkertjenester som skal være i drift fra og med 2017 og vi håper dette blir vellykket.

Men inntil da kan forbrukerne følge de reglene som finnes. Kundene kan sjekke på handlehvit.no om firmaet de handler med er registrert i mva-registeret og påse at de betaler alle regninger via bank, slik at de ikke bidrar til å skjule eventuell svart omsetning.

En privatperson har ikke, og skal ikke ha, den samme «påseplikten» som en profesjonell aktør. Men de profesjonelle aktørene som hjelper privatpersonene å komme i mål med

sine små og store prosjekter, kan bidra. En bank kan for eksempel gjøre en sjekk av leverandøren før de foretar utbetaling fra kundens lånekonto. Dersom denne informasjonsinnhentingen får noen alarmklokker til å ringe, er det både i kundens og bankens interesse at leverandøren blir byttet ut.

Er de med på dugnaden?

De fleste av oss ønsker at det norske velferdssamfunnet vi møysommelig har bygd opp, blir videreført til kommende generasjoner. For å få til det, er det viktige verdivalg som må gjøres. Vi kan ikke bare velge ut fra laveste pris, men vi må vurdere om de som kommer med tilbudet også er med på dugnaden som vår velferdssamfunn er tuftet på.

Det innebærer at innkjøpere og forbrukere må legge mer innsats enn før på å finne ut om leverandører har betalt sine skatter og avgifter, om de overholder kravene til lønns- og arbeidsvilkår og om de konkurrerer på like vilkår.

Hvis ikke, risikerer de å være med på å undergrave finansieringen av fellesgodene, hele bransjer kan bli ødelagt fordi kriminelle aktører er de eneste som vinner anbud og er dessuten i mange tilfeller med på å finansiere annen grov kriminalitet.

«Mange innkjøpere ser blindt på tilbudt pris og deretter på kvalitet».

